

نگاهی به موقعیت و جایگاه حقوق کیفری اقتصادی ایران
دکتر محمد صالح ولیدی (دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی)
قسمت دوم

یادآوری:

به طوری که خوانندگان استحضار دارند در شماره قبل، مطالبی پیرامون کلیات قاچاق کالا و ارز از نظر علاقمندان گذشت.

در این شماره نیز در ادامه این موضوع با استعانت از عنایت حضرت باری و براساس قوانین و مقررات موجود ناظر به این پدیده، اعم از قوانین متنوع و پراکنده جزایی و همچنین قانون امور گمرکی و کنوانسیونها و موافقتنامه‌های گمرکی و آیین‌نامه اجرای این قانون و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام راجع به قاچاق کالا و ارز، به اختصار و در حد مجالی که برای انتشار این مقاله در نظر گرفته شده، مطالبی پیرامون مختصات جرم قاچاق و همچنین طبقه‌بندی انواع قاچاق و تخلفات گمرکی و تمیز تخلف گمرکی از قاچاق، به دانشجویان و دانش پژوهان ارائه می‌گردد.

به امید اینکه این مختصر بتواند نقشی در جهت شناخت بیشتر در زمینه پدیده قاچاق و این معضل اقتصادی و اجتماعی به همراه داشته باشد و بستری برای حمایت از تولیدات داخلی و تقویت تجارت به عنوان اهرمی کارساز برای تحقق توسعه و مقابله با اقتصاد زیرزمینی، یعنی پدیده قاچاق در حال حاضر را فراهم نماید. ان شاء...

مبحث اول

مختصات جرم قاچاق

باتوجه به تعریف قاچاق، ویژگی‌ها و شرایط لازم برای درک جرم قاچاق به ترتیب زیر دسته‌بندی و مورد بحث قرار می‌دهیم.

۱ - شناخت موضوع قاچاق؛

۲ - عنصر تقلب جزئی از عنصر مادی قاچاق است؛

۳ - جرم قاچاق غالباً ناشی از ارتکاب فعل ایجابی و در برخی از موارد سلبی است؛

۴ - شروع به قاچاق جرم محسوب می‌گردد؛

۵ - قاچاق از جرایم عمدی مقید است؛

۶ - قاچاق واجد حیثیت خصوصی نیز هست.

گفتار اول) شناخت موضوع قاچاق

همان گونه که در بحث سابقه تقنینی قاچاق اشاره شد، رفت قوانین مربوط به این پدیده در کشور ما متنوع و به صورت پراکنده بوده و به مرور ایام نیز اصلاحاتی در آنها به عمل آمده است. به علاوه، شیوه نگارش مطالب حقوقی در کشور ما، مانند آنچه در سیستم حقوقی کشورهای اروپایی متداول است "کدبندی" نشده است. از این رو، شناسایی موضوع قاچاق، در بادی امر کار سهل و آسانی نیست. بدین لحاظ و به منظور سهولت دسترسی دانشجویان و علاقمندان به موضوع قاچاق در این

مقال با استفاده از مجموعه قوانین حاکم بر این پدیده و حتی المقدور با رعایت تاریخ تصویب آنها، اشیا یا اموال یا کالاهایی که قانوناً موضوع قاچاق را تشکیل می‌دهند بررسی می‌کنیم.

۱ - کالای قاچاق گمرکی:

لفظ کالا نخستین بار در قانون امور گمرکی و آیین‌نامه اجرای آن استعمال شده است و مراد از آن، اعم از کالای طبیعی، یعنی آنچه که در جریان فعل و انفعال طولانی پدیده‌ها در طبیعت ایجاد و یافت می‌شود مانند مواد معدنی، مروارید، الماس،... و نظایر اینهاست؛ و یا کالای مصنوعی که ساخته و پرداخته دست بشر است، از قبیل ماشین آلات و لوازم برقی و صوتی و غیره که واجد وصف مادی و محسوس هستند و یا غیرمحسوس مانند اشعار، سخنرانی و نظایر اینهاست. به‌علاوه، در جریان تصویب قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق مصوب ۷۴/۲/۱۲ نیز حمل (کالای قاچاق) در ماده (۳) این قانون توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام قابل مجازات اعلام شده است.

ناگفته نماند که تا قبل از به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی، ورود کالا به کشورمان بجز در موارد خاص آزاد بود و قاچاق محسوب نمی‌شد. بدین لحاظ، آمار قاچاق کالای گمرکی در آن زمان چندان چشمگیر نبود؛ ولی بعد از انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی به دلایلی از قبیل کاهش شدید منابع ارزی و کلیتاً برای حفظ مصالح اقتصادی - سیاسی کشور، واردات و صادرات کالا حائز اهمیت بود و می‌بایستی تحت کنترل دولت قرار گیرد. از این رو، به موجب ماده (۲) قانون صادرات و واردات کالا مصوب چهارم مهرماه ۱۳۷۲، کالاهای صادراتی و وارداتی به کشور به سه دسته زیر تقسیم شدند:

۱ - کالای مجاز؛

۲ - کالای مشروط؛

۳ - کالای ممنوع.

براین اساس، فهرست کالاهای ممنوع توسط دولت معمولاً در جدول ضمیمه مقررات صادرات و واردات و یا به وسیله سایر مصوبات دولت در قانون صادرات و واردات اعلام می‌گردد.

و کالاهای مشروط نیز شامل کالاهایی است که صدور یا ورود آن با کسب مجوز امکان‌پذیر است. در اینجا ذکر این نکته را نباید فراموش نمود که ممنوعیت کالاهای گمرکی مذکور در قانون صادرات و واردات سال ۱۳۷۲ به وسیله مقررات صادرات و واردات امور گمرکی در مناطق آزاد مانند کیش و قشم به استثنای کالاهایی که به موجب شرع مقدس اسلام یا برخی قوانین (که در آنها نام مناطق آزاد تصریح شده باشد) مجاز می‌باشد. یا به عبارت دیگر، مناطق آزاد طبق مقررات داخلی خود آن کالا (قاچاق) محسوب و انتقال دهنده و انتقال گیرنده باید جرمه متعلقه را متضامناً پرداخت کنند. (۱)

می‌توانند کالاهای ممنوع و مشروط را بدون مجوز وارد کنند و یا به‌عنوان کالای همراه مسافر به داخل کشور بفرستند. این تعارض و دوگانگی قوانین موجب شده که هم اکنون کالاهای ممنوع قانونی از قبیل سیگار، شکلات، نوشابه‌های خارجی و همچنین کالاهای مشروط مانند چای، بدون مجوز به مناطق آزاد وارد و یا به‌عنوان کالای همراه مسافر خارج یا وارد کشور گردد؛ و این امر به مانند یک اقتصاد زیرزمینی به امنیت اقتصادی و بازرگانی کشور لطمه وارد می‌کند و تأثیر سوئی بر

قیمت‌گذاری ارز در کشور برجای خواهد گذاشت و در برخی از موارد نیز ممکن است چای وارداتی از مناطق آزاد کشور غیربهداشتی و مصرف آن مضر باشد. بازتاب این مسئله در مطبوعات داخلی و خارجی مؤید این امر است که در اینجا به دو نمونه آن اشاره می‌کنم:

(۱) - روزنامه ایران به نقل از هفته‌نامه اشپیگل، مارس ۹۶ می‌نویسد: بازرگانی در جزیره قشم که در حقیقت بایستی نیروی اقتصادی ایران را تقویت کند، ولی این جزیره در حال حاضر به بهشت قاچاقچیان کالا تبدیل شده است. (۲)

(۲) - روزنامه قدس به نقل از روزنامه چاپ سوئیس به نام (زوریخر) درخصوص منطقه آزاد قشم نوشت: در قشم تمام چیزهایی که در ایران ممنوع است، یافت می‌شود؛ فیلم‌های ویدئویی سانسور نشده و مبتذل و مشروبات الکلی ارزان از همه نوع خرید و فروش می‌شود. برخی از تاجرها با پرداخت پول، جوانان را مأمور می‌کنند تا از جزیره کالا به بهای ارزان خریداری کنند و با استفاده از حق گمرکی تا سقف هشتاد دلار وارد کشور کنند. (۳)

۲ - قاچاق مال موضوع عایدات دولت:

بازرگانی غیرقانونی، از طریق تبادل و دادوستد کالا در بین ممالک مختلف از گذشته‌های دور وجود داشته است و با پیشرفت زمان و ایجاد تنوع در تولیدات و تعیین خطوط مرزی بین کشورها مسئله اخذ مالیات از کالاهای ورودی به هر کشور یکی از دغدغه‌های مقامات دولتی بوده؛ ولی در یکی دو دهه اخیر بیشتر شده است. برای مقابله با این پدیده، یعنی واردکردن کالاهای ممنوع به کشور، دولتها به دلایلی از قبیل حفظ مصالح عمومی و حمایت از تولیدات داخلی، باتمهیدات خاصی مانند گرفتن مالیات و عوارض گمرکی جلوگیری به‌عمل می‌آورند. اما برخی از افراد سودجو برای فرار از پرداخت عوارض گمرکی و سود بازرگانی، کالای خویش را به طریق قاچاق وارد می‌کنند و به عایدات دولت لطمه وارد می‌کنند. سابقه قاچاق مال موضوع عایدات دولت در کشور ما به هفتاد سال قبل یعنی سال ۱۳۱۲، زمان تصویب قانون مجازات مرتکبین قاچاق برمی‌گردد؛ اما امروزه تحولات عظیم حمل و نقل و ارتباطات و ایجاد مناطق آزاد تجاری به گسترش این پدیده افزوده است، به طوری که معضل قاچاق کالا نه تنها سیستم اقتصادی کشور را متأثر می‌سازد، بلکه تأثیرات سویی بر موقعیت اجتماعی و فرهنگی و افزایش بیکاری و عدم توزیع عادلانه درآمدها در جامعه خواهد داشت. برای مقابله با آثار سوء قاچاق، سازمان گمرک نقش کنترل‌کننده‌ای در مبادی ورودی و خروجی کالا را برعهده دارد و به‌عنوان کارگزار دولت، وظیفه گمرک اجرای سیاست دولت در کنترل واردات و صادرات در حفظ منافع ملی است.

باتوجه به آنچه تاکنون گفته شد، این نتیجه به‌دست می‌آید که قاچاق مال موضوع عایدات دولت، عبارت از اموال و کالاهایی هستند که مطابق قانون و مقررات وزارت بازرگانی، صادرات و واردات آنها به داخل کشور ممنوع نیست و شامل کالاهای مجاز یا کالای مجاز مشروط یا کالای غیرمجاز مشروط است که قانوناً مشمول پرداخت حقوق گمرکی یا سود بازرگانی یا هر دو آنها می‌باشند. یا به سخن کوتاه، موضوع قاچاق مال موضوع عایدات دولت کالای قابل ورود و یا قابل صدور است که

مرتکب، آنها را بدون اخذ مجوز صادر یا وارد می‌کند. حکم قاچاق مال موضوع عایدات دولت در ماده (۱) اصلاحی قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۷۳/۱۱/۱۲ بدین شرح مورد تأکید قانونگذار قرار گرفته است:

"هر کس درمورد مالی که موضوع درآمد دولت بوده مرتکب قاچاق شود..."، ایضاً قانونگذار در بند "۱" ماده (۲۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰، در این خصوص مقرر داشته است: "وارد کردن کالا به کشور یا خارج کردن کالا از کشور به ترتیب غیرمجاز، قاچاق محسوب و مرتکب به مجازات مقرر در قانون محکوم خواهد شد."

مراد از غیرمجاز مذکور در ماده مرقوم، عبارت است از وارد کردن یا خارج کردن کالا غیر از طریق اسکله‌ها، لنگرگاه‌ها، فرودگاه‌ها و سایر راه‌ها و مجاری که از طرف گمرک مجاز اعلام شده است. (۴) تعریف مال موضوع عایدات دولت در اصطلاح حقوق مدنی نیز عبارت از چیزی است که ارزش اقتصادی داشته باشد و قابل تقویم به پول باشد؛ مانند اعیان و منافع، دیون و مطالبات، کارکارگر و حق تحجر و حق شفعه.

اما از نظر حقوق کیفری اقتصادی، تعریف مال به موجب ماده (۴) قانون امور گمرکی، عبارت است از هر چیزی است که قابل مبادله باشد، خواه جنبه مادی داشته باشد مانند اتومبیل یا جنبه معنوی مانند طلب، و نظایر آن.

به علاوه، بر طبق ماده (۳۹۱) آیین‌نامه امور اجرایی قانون امور گمرکی، کالایی که از آب گرفته یا بیرون آورده شده به جهت امکان اختصاص آن به شخص حقیقی یا حقوقی مال محسوب می‌شود. اما درمورد مال قاچاق این نکته را نباید فراموش نمود که در جمهوری اسلامی خرید و فروش بعضی از چیزها مانند مواد مخدر و مشروبات الکلی شرعاً مال محسوب نمی‌شود و این موضوع را قانونگذار در ماده (۳۴۸) قانون مدنی بدین‌نحو مورد تأکید قرار داده است:

"بیع چیزی که خرید و فروش آن قانوناً ممنوع است و یا چیزی که مالیت یا منفعت عقلایی ندارد..... باطل است"

بنابراین، عنصر مشترک در خصوص مال قاچاق از دیدگاه حقوق مدنی و حقوق کیفری اقتصادی این است که چیزی که مبادله می‌شود بایستی دارای ارزش اقتصادی بوده و مالیت داشته باشد و بتوان آن را عرضه و مورد مبادله قرار داد.

۳ - مال التجاره:

اصطلاح مال التجاره عنوان مرکب از دو کلمه مال و تجارت است که لفظ تجارت آن وصف اضافی برای مال مورد نظر قانونگذار است.

این عنوان را قانونگذار در ماده (۱۴) قانون مجازات مرتکبین قاچاق استعمال و به کار برده است؛ (۵) و آن به هر شیء که ذاتاً دارای ارزش اقتصادی و مفید و قابل دخل و تصرف و مبادله باشد اطلاق می‌شود.

گفتار دوم) عنصر تقلب جزئی از عنصر مادی قاچاق است

باتوجه به عبارت قسمت اول تعریف استنتاجی قاچاق و عنایت به مفهوم اصطلاحی تقلب، به معنی توسل به هر اقدام یا عملیات برخلاف واقع که مرتکب آن برای گمراه کردن عمدی طرف دیگر اتخاذ می‌کند؛ تقلب قاچاقچی عبارت است از مانورها و نمایش‌های غیرواقعی که مرتکب با استفاده از آن قصد اغفال مأمورین را در حین صادر کردن یا خارج کردن کالا را از کشور دارد.

بنابراین، برای تحقق قاچاق، عمل وارد کردن کالا به کشور یا صادر کردن آن از کشور لزوماً بایستی متضمن مکرواحیله مرتکب برای گمراه نمودن مأمورین کنترل واردات و صادرات و فرار از پرداخت حقوق گمرکی و سود بازرگانی باشد و مرتکب به آن آگاهی کامل داشته باشد.

قانونگذار بعضی از مصادیق عملیات تقلبی قاچاقچی را در بندهای یازده‌گانه ماده (۲۹) قانون امور گمرکی احصا کرده است.

ضمناً باید دانست که عملیات متقلبانه در جرم قاچاق در قالب نمایش عملیات غیرواقعی مرتکب جرم ممکن است به وسیله گفتار یا رفتار غیرواقعی موجب سوءاستفاده قاچاقچی گردد مانند اینکه مرتکب کالای ممنوع‌الورود را در حین ورود به کشور تحت عنوان کالای مجاز اظهار نماید؛ یا اینکه در اظهارنامه صادراتی صادرکننده کالا مبادرت به جعل مبلغ ارزی کالای صادراتی نموده و آن را مستند واردات در مقابل صادرات قرار داده باشد و نظایر اینها.

گفتار سوم) جرم قاچاق غالباً به صورت فعل ایجابی و در مواردی سلبی است

بی‌تردید برای تحقق جرم قاچاق، انجام رفتار خارجی مرتکب به شکل فعل مثبت تقلبی ضروری است همان‌طوری که در ماده (۱) قانون مجازات مرتکبین قاچاق این امر مورد تأکید قانونگذار قرار گرفته است؛ اما فعل مثبت مرتکب در جرم قاچاق براساس ماهیت و جوهره و شرایط قانونی این جرم غالباً به صورت اقدام به وارد کردن کالا یا خروج کالای موضوع عایدات دولت به طریق غیرمجاز تحقق پیدا می‌کند.

بدین ترتیب، تحقق عنصر مادی این جرم، غالباً عبارت است از هرگونه افعال مادی ایجابی است که منجر به ورود یا صدور کالاهای موضوع عایدات دولت، بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی به کشور می‌گردد.

ضمناً در پاره‌ای از موارد عنصر مادی جرم قاچاق به صورت سلبی و انجام ندادن عمل موردنظر قانونگذار تحقق پیدا می‌کند؛ مثل اینکه مرتکب اقدامی برای خارج کردن کالایی که به عنوان ترانزیت خارجی اظهار نموده است به عمل نمی‌آورد. در این مورد این نکته را نباید فراموش نمود که موارد سلبی جرم قاچاق برخلاف موارد ایجابی آن حصری است و محدوده و منحصر به موارد منصوص در قانون امور گمرکی و آیین‌نامه‌های اجرایی آن است. (۶) یا به سخن کوتاه، مصادیق فعل ایجابی و مثبت قاچاق کالا تمثیلی است، اما مصادیق قاچاق به صورت سلبی و ترک فعل حصری می‌باشد.

براساس این تعریف، برای احراز مجرمیت شروع‌کننده به جرم قاچاق، مجرد قصد ارتکاب قاچاق از ناحیه مرتکب کافی نیست، بلکه لازم است که مرتکب با استفاده از مکر و حیله عملاً زمینه اغفال و فریب مأمور گمرک را فراهم نماید. اما اقدام او به علت دقت نظر مأمور معلق و ناتمام می‌ماند؛ مثل

اینکه کسی کالایی به صورت عادی برای ترخیص وارد گمرک کند، اما هنگام تخلیه، مقداری از کالا که جاسازی شده است توسط مأمورین کشف گردد؛ عمل مرتکب در حکم شروع به قاچاق است. همین‌طور توقف وسایط نقلیه اعم از هوایی، آبی یا زمینی حامل کالای موضوع عایدات دولت در راه غیرمجاز یا فرودگاه یا لنگرگاه، شروع به جرم قاچاق محسوب می‌شود و یا مرتکب راننده یا خلبان یا فرمانده کشتی برطبق ماده (۲) قانون مجازات مرتکبین قاچاق قابل مجازات خواهد بود.

بر این اساس و باتوجه به مندرجات ماده (۴۱) قانون مجازات اسلامی، تحلیل ماهیت حقوقی شروع به قاچاق، ناظر به عملیات کسی است که با توسل به وسایل تقلبی قصد گمراه کردن مأمورین گمرک را در تشخیص کالای موضوع عایدات دولت در حین ورود آن به کشور دارد؛ اما تقلب او به واسطه دقت نظر مأمورینی که اراده مرتکب در آن مدخلیت ندارد، کشف و عملیات متقلبانه او به نتیجه نهایی مورد نظر مرتکب نمی‌رسد. در چنین حالتی چون عنصر مادی جرم قاچاق که با عملیات فیزیکی مرتکب شروع شده بود ولی به علت مداخله مأمورین قصد سوء مرتکب معلق و جرم منظور واقع نشده است، به صراحت حکم ماده (۲) فوق، این اندازه عملیات مرتکب که با اجرای آن مرتکب عملاً مخالفت خود را با اجرای قانون آشکار ساخته است، مقنن عملیات ناتمام او را جرم و قابل مجازات شناخته است.

باتوجه به تحلیل فوق، شروع به جرم قاچاق را بدین‌نحو می‌توان تعریف نمود:

"شروع به جرم قاچاق عبارت از توسل به وسایل متقلبانه برای فرار از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی است."

گفتار پنجم) قاچاق در زمره جرایم عمد مقید

در جرم قاچاق، مراجع کیفری و دادگاهها برای احراز مجرمیت متهم به ارتکاب قاچاق، مجرد استفاده عمدی مرتکب از وسایل تقلبی برای اغفال و گمراه کردن مأمورین وصول درآمد دولت، برای تشخیص قاچاق کافی نیست؛ بلکه لازم است عمل مجرمانه عمدی خلاف قانون خود را به قصد تحصیل سود خود یا ایراد زیان مالی به درآمد دولت به اتمام برساند.

بنابراین، جرم قاچاق از جرایم عمدی مقید است و با اجتماع اجزای زیر قابل تحقق می‌باشد:

اولاً - لازم است که مرتکب از ممنوعیت قانونی که برخلاف آن عمل می‌کند مستحضر و آگاه باشد.

ثانیاً - توسل به وسایل تقلبی را به منظور گمراه کردن مأمور وصول درآمد دولت مورد استفاده قرار دهد.

ثالثاً - اقدام عمدی متقلبانه یا ترک اجرای قوانین امور گمرکی را به قصد سودبردن خود یا لطمه زدن به درآمد دولت به اتمام برساند.

گفتار ششم) جرم قاچاق واجد حیثیت خصوصی نیز هست

جرم قاچاق کالا و ارز باتوجه به ماده (۲) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب تشخیص مصلحت نظام ۱۳۷۴/۲/۱۲، در زمره جرایم قابل گذشت است که با شکایت ادارات مأمور وصول درآمدهای دولت یا سازمان‌هایی که به موجب قانون، مبارزه با قاچاق را برعهده دارند شاکی محسوب شده‌اند، تعقیب جزایی شروع می‌گردد و با گذشت ادارات و سازمان‌های

یادشده مستنداً به ماده (۷۲۷) قانون مجازات اسلامی، امر تعقیب قاچاق جز با شکایت شاکی خصوصی شروع نمی‌شود و در صورتی که شاکی خصوصی گذشت نماید دادگاه در مجازات مرتکب تخفیف دهد و یا با رعایت موازین شرعی از تعقیب مجرم صرف‌نظر نماید.

بنابه جهات فوق، شاکی خصوصی در خصوص جرم قاچاق کالا و ارز، ادارات مأمور وصول عایدات دولت و سازمان‌های شاکی (به شرح مندرج در ماده یک آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب مورخ ۱۳۷۴/۲/۳۱ هیأت وزیران) هستند، که مکلف شده‌اند کلیه وجوه ریالی و ارزی که تحت عنوان قاچاق کشف و همچنین کلیه وجوه ریالی و ارزی که بابت جزای نقدی (جریمه) اجناس قاچاق به نفع دولت ضبط و بلافاصله بدون دخل و تصرف به حساب خزانه واریز نمایند؛ از جمله گمرک شاکی خصوصی محسوب و می‌توانند جزای نقدی را بدون تسلیم دادخواست تعقیب و خواسته خود را تقدیم و دریافت نمایند.

به علاوه در کلیه مواردی که تعقیب جرم قاچاق با شکایت ادارات مأمور وصول عایدات دولت شروع شده باشد، هرگاه مدعی خصوصی پس از صدور حکم قطعی گذشت نماید، اجرای حکم مستنداً به مواد (۱۷۳) و (۱۷۴) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۷۸، موقوف می‌گردد. چنانچه قسمتی از حکم اجرا شده باشد بقیه آن موقوف می‌ماند و آثار حکم مرتفع می‌گردد.

مبحث دوم

طبقه‌بندی انواع قاچاق

انواع مختلف قاچاق را از نقطه نظر منابع یا عنصر قانونی جرم و همچنین برحسب حوزه ارتکاب جرم می‌توان به دو گروه زیر تقسیم نمود:

گروه اول - قاچاق از نظر عنصر قانونی جرم.

گروه دوم - قاچاق از نظر حوزه ارتکاب جرم.

گفتار اول) تقسیم بندی قاچاق برحسب عنصر قانونی جرم

اعمال مجرمانه‌ای که براساس قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی، قاچاق شناخته می‌شوند اعم از قاچاق گمرکی و غیر آن شامل سه دسته زیر است:

۱ - اعمالی که ماهیتاً قاچاق محسوب می‌شوند.

۲ - اعمالی که برطبق قانون در حکم قاچاق محسوب خواهند شد.

۳ - تخلفات گمرکی.

۱ - اعمالی که از نظر ماهوی قاچاق محسوب می‌شوند:

از دیدگاه حقوق کیفری اقتصادی، هرگاه قانونگذار در متون جزایی با اعلام شرایط و سایر خصوصیات، فعل مجرمانه یا ترک فعلی را صریحاً بیان و توصیف نموده باشد و مجازات آن را نیز دقیقاً مشخص و معلوم نماید تا مراجع کیفری در حین رسیدگی و تعقیب متهم به ارتکاب قاچاق براساس آنچه در قانون برای تحقق آن ذکر شده است، به متهم به ارتکاب قاچاق تفهیم اتهام نموده و به همین ترتیب مبادرت به صدور حکم نمایند، عمل مجرمانه متهم به قاچاق از نظر ماهوی ممنوع و مستوجب مجازات خواهد بود. مثلاً در خصوص قاچاق اسلحه و مهمات به عنوان یکی از

مصادیق قاچاق، از نظر ماهوی به موجب ماده (۱) قانون اسلحه و مهمات مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۲۶، مرتکب تعقیب و مجازات خواهد شد. همین‌طور، ارتکاب هریک از اعمال مذکور در بندهای یازده‌گانه ماده (۲۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰، قاچاق از نظر ماهوی محسوب می‌شوند. (۷)

ایضاً، قاچاق اموال تاریخی - فرهنگی نیز به موجب ماده (۵۶۱) قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ نیز یکی دیگر از مصادیق قاچاق از نظر ماهوی است (۸) و نظایر اینها.

۲ - اعمالی که برطبق قانون در حکم قاچاق محسوب خواهند شد

در بررسی و مطالعه قوانین جزایی ملاحظه می‌شود در مواردی قانونگذار با اتخاذ سیاست جنایی تقنینی خاص، انجام دادن فعل مجرمانه‌ای که دارای ماهیت و عناصر تشکیل دهنده مخصوص به خود و جرم مستقلی است، هم‌ردیف عنوان کیفری دیگری تلقی شده است. یا به سخن کوتاه، آن جرم در حکم عنوان کیفری دیگری قرار داده شده است.

در بحث راجع به انواع قاچاق وقتی که قوانین مختلف این پدیده را مورد بررسی قرار دهیم، به نمونه‌هایی از جرایم مستقلی که قانونگذار آنها را در حکم قاچاق و هم‌ردیف آن قرار داده است، برمی‌خوریم. مثلاً جرم تولید یا وارد کردن یا مورد استفاده قرار دادن لباس‌هایی که استفاده از آنها در ملاءعام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند به موجب قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان این قبیل البسه و نشان‌ها مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۲۸ که به موجب این مقرر جرم مستقلی شناخته می‌شود و مجازات تعزیری مرتکبین این جرم به موجب ماده (۲) این قانون یکی از پنج مجازات تعزیری است. (۹) مع‌هذا البسه و اشیای ممنوعه مکشوفه در حکم قاچاق شناخته می‌شود که تحویل گمرک خواهد شد و ضبط نهایی آن منوط به صدور رأی نهایی توسط دادگاه انقلاب است.

- همین‌طور خارج نکردن اتومبیل ترانزیت داخلی توسط ایرانیان مقیم خارج از کشور در ظرف زمان مقرر در ماده واحده مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۰، قاچاق تلقی خواهد شد. (۱۰)

- همچنین، به موجب ماده (۲) لایحه قانونی اخذ مالیات از نوارهای ضبط صوت مصوب ۱۳۵۹/۳/۱، قاچاق نوارهای ضبط صوت که جزء اموال موضوع درآمد دولت محسوب و جریمه قاچاق آن به ازای هر پنج دقیقه برای نوار ویدئو دویست ریال و سایر نوارها بیست و پنج ریال تعیین می‌شود و از لحاظ وصول جریمه و کیفر مرتکب و شرکا و معاونین و غیره تابع قانون مجازات مرتکبین قاچاق خواهد بود. به‌علاوه کیفر حامل نوار ضبط صوت قاچاق نیز همان است که در ماده (۳) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴/۲/۱۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام پیش‌بینی شده است.

به‌طوری که ملاحظه می‌شود، قانونگذار مجازات قاچاق نوار ضبط را علاوه بر جریمه نقدی مقرر در ماده (۲) این قانون، مرتکبین این جرم را اعم از مباشر و معاون آن مشمول مجازات قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن قرار داده و تلقی نموده است.

همچنین کیفر حمل نوارهای ضبط صوت قاچاق را نیز هم‌ردیف و مشمول ماده (۳) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی فوق‌الذکر قرار داده است.

۳ - تخلفات گمرکی:

تعریف:

تخلف در لغت به معنی عمل خلاف کردن، خلاف وعده عمل کردن به پیمان خود عمل نکردن آمده است. (۱۱) در اصطلاح حقوقی، از دیدگاه مدنی به تخلف به معنی عدم انجام تعهد یا تأخیر در انجام تعهد است و از نظر کیفری هرگونه نقض مقررات و آیین‌نامه اجرایی قانون را تخلف نامند که زیر عناوین تخلف انتظامی و تخلف انضباطی مطرح می‌باشد و آن عبارت است از نقض مقررات صنفی به‌وسیله یک نفر از افراد آن صنف، مانند صنف قضات، وکلا و کارشناسان دادگستری و غیره. (۱۲)

اینک باتوجه به معنی لغوی اصطلاحی تخلف، در تعریف تخلف گمرکی می‌توان گفت: تخلفات گمرکی عبارت است از هرگونه اعلام کتبی برخلاف واقع درمورد اوصاف و مشخصات کالا در اظهارنامه تسلیمی به گمرک از طرف صاحبان کالا یا ارتکاب هر نوع رفتار یا ترک فعلی است که مغایر با موازین قانون امور گمرکی و آیین‌نامه‌های اجرایی آن باشد، اعم از اینکه اقدام مرتکب موجب زیان مالی دولت بشود یا نشود.

- مانند تخلف مندرج در ماده (۲۶۷) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی درخصوص اعلام مشخصات کالا برخلاف واقع در اظهارنامه برای ترخیص کالا که تسلیم گمرک شده است، هرچند این اظهار خلاف متضمن زیان مالی دولت نبوده باشد.

یا کشف هر نوع خلاف قبل یا بعد از ترخیص و خروج کالا از گمرک که متضمن زیان مالی دولت باشد به حکم مقررات ماده (۲۶۸) اصلاحی مصوب ۱۳۶۴/۲/۱۸ مجلس شورای اسلامی که این قبیل تخلفات گمرکی به موجب ماده (۲۶۵) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی جریمه انتظامی مرتکب به موجب ماده واحده مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۱ از یکصد هزار ریال (۱۰۰/۰۰۰) تا یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) برحسب مورد و به تشخیص رئیس گمرک دریافت می‌شود. (۱۳)

گفتار دوم) تمیز تخلف گمرکی از جرم قاچاق

باتوجه به مطالبی که تاکنون پیرامون انواع قاچاق و تخلفات گمرکی گفته شد، وجوه افتراق تخلفات گمرکی از جرم قاچاق را بدین شرح می‌توان دسته‌بندی و مورد بحث قرار داد:

۱ - از نظر تعریف؛

۲ - از نظر منبع؛

۳ - از نظر هدف؛

۴ - از نظر مراجع صالح به رسیدگی؛

۵ - از نظر نحوه ارزیابی رفتار مرتکب تخلف گمرکی و قاچاق؛

۶ - از نظر ضمانت اجرا؛

۷ - از نظر آیین دادرسی؛

۸ - از نظر شروع به قاچاق و تخلف گمرکی؛

۹ - از نظر مشارکت و معاونت در ارتکاب قاچاق و تخلف گمرکی.

۱ - از نظر تعریف:

قاچاق و همچنین تخلفات گمرکی همان گونه که توضیح داده شد، هر یک دارای مفهوم و تعریف مستقل و مخصوص به خود هستند؛ اما وجه افتراق آن از حیث تعریف این است که تخلف گمرکی ناشی از نقض موازین گمرکی است و اخذ جریمه از متخلف صرفاً برای وادار کردن اشخاص به رعایت قوانین مربوط به صادرات و واردات است. در حالی که اعمال و رفتاری که قانوناً قاچاق محسوب می‌شوند، دارای ماهیت و عناصر تشکیل‌دهنده خاص خود می‌باشد و مجازات جرم قاچاق متنوع و برای تحقق بخشیدن به نظم و استقرار امنیت اقتصادی و اجتماعی درباره مرتکبین قاچاق به مرحله اجرا گذارده می‌شود.

۲ - از نظر منبع:

پایه و اساس تخلفات گمرکی موازین و مقررات صنفی است و ناظر به نقض تکالیفی است که گروهی از افراد مکلف به رعایت آن هستند، لذا منصرف از مصادیق قاچاق است و ارتکاب آن خواه متضمن ضرر و زیان درآمد دولت باشد خواه بدون اینکه به درآمد دولت لطمه زده باشد، قابل تحقق است. اما لازمه تحقق قاچاق مستلزم دست زدن به یک عمل و اقدام فیزیکی است که در قانون صریحاً به عنوان قاچاق قابل مجازات باشد. بنابراین، اصل قانونی بودن قاچاق و مجازات، آن یکی از مهمترین وثیقه‌های امنیت قضایی است و منبع قاچاق و انواع آن قانون است و تحقق آن منوط به اجتماع عناصر اختصاصی است؛ ولی وقوع تخلف گمرکی بدون نیاز به عناصر اختصاصی امکان‌پذیر است.

۳ - از نظر هدف:

قاچاق کالا و ارز و سایر اشیای ممنوع‌الورود یا ممنوع‌الصدور از جمله جرایم مالی علیه نظام اقتصادی است و اعمال مجازات درباره مرتکب جرم قاچاق برای پاسداری از نظم عمومی و تأمین امنیت اقتصادی و اجتماعی در جامعه است؛ اما تخلفات گمرکی که مستلزم جریمه نقدی است غالباً برای وادار کردن برخی از افراد در جریان صدور یا ورود کالا و اشیا به کشور به رعایت نظامات گمرکی است و زیان ناشی از آن به مراتب کم‌اهمیت‌تر از قاچاق است.

۴ - از نظر مراجع صالح به رسیدگی:

رسیدگی به تخلفات گمرکی در صلاحیت مسئولیت ادارات گمرک و عنداللزوم در صلاحیت کمیسیون‌های رسیدگی به اختلافات گمرکی مندرج در ماده (۲۷۱) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی است؛ (۱۴) درحالی که رسیدگی به جرم قاچاق برحسب مورد در صلاحیت دادگاههای انقلاب یا محاکم عمومی یا سازمان تعزیرات حکومتی است.

۵ - از نظر نحوه ارزیابی رفتار مرتکب تخلف گمرکی و قاچاق:

تخلفات گمرکی اموری هستند که موضوع آن مربوط به تکالیف گروهی از افراد است که مبادرت به صادرات کالا و یا واردات آن به کشور می‌نمایند و یا اشیایی را به هنگام خروج از کشور یا در حین ورود به کشور به همراه خود دارند و در صورتی که در این جریان عملی برخلاف مقررات صادرات و

واردات کالا از آنها مشاهده گردد متخلف شناخته می‌شوند و جریمه متعلقه را بایستی بپردازند. بنابراین، نقض یکی از مقررات گمرکی از ناحیه متخلف صرفاً با مقایسه با رفتار معمولی و متعارف انسان دیگری که در حین ورود و صدور کالا مقررات را اطاعت می‌کند ارزیابی و سنجیده می‌شود. در حالی که برای احراز مسئولیت کیفری مرتکب جرم قاچاق لزوماً باید عناصر و شرایط لازم برای تحقق قاچاق و نقش اراده و علم مرتکب جرم از طرف دادگاه دقیقاً مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد تا براساس آن، نوع و میزان مجازات مرتکب قاچاق مشخص و در حکم قید گردد و چه بسا دادگاه به علت فقدان یکی از عناصر یا شرایط تشکیل‌دهنده قاچاق، متهم را از مسئولیت جزایی و مجازات مبرا تشخیص دهد.

۶- از نظر ضمانت اجرا:

به‌طور کلی، کیفرنتیجه مستقیم و ضمانت اجرای جرم جزایی است و قاچاق نیز از این قاعده مستثنا نیست، النهایه، مجازات قاچاق از نظر نوع مجازات و میزان آن متنوع است و مشتمل بر ضبط عین مال به‌علاوه اخذ جزای نقدی معادل دو برابر بهای مال، حبس تعزیری تا دو سال و شلاق تا هفتاد و چهار ضربه است. (۱۵)

در حالی که کیفر تخلفات گمرکی صرفاً جریمه یا جزای نقدی حداکثر از پنجاه درصد تا یکصد درصد زیان مالی واردشده به خزانه دولت است. (۱۶)

۷- از نظر آیین دادرسی:

راه و روش رسیدگی به تخلفات گمرکی با آیین دادرسی رسیدگی به جرایم قاچاق متفاوت است؛ زیرا درمورد تخلفات گمرکی، نحوه کشف و تعقیب و تحقیق و دادرسی از متهم تابع تشریفات اداری گمرک است که قبلاً به‌وسیله مقام صلاحیت‌دار به‌صورت آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی تنظیم و تدوین شده است و مقامات گمرکی برطبق آن با متهم به تخلف گمرکی عمل می‌نمایند؛ اما راه و روش کشف و تعقیب جرایم قاچاق گرچه قانوناً با آیین دادرسی کیفری رسیدگی به سایر جرایم فرق‌های جزئی دارد، ولی در اصل تابع قواعد و اصول آیین دادرسی کیفری است که از قواعد آمره است و اجرای آن برای احراز مجرمیت یا بی‌گناهی متهم به جرم قاچاق و سازمانهای مسئول مبارزه با قاچاق و همچنین مقامات قضایی و اصحاب دعوا لازم‌الرعایه است و از این حیث با روش رسیدگی به تخلفات گمرکی که به‌وسیله کمیسیونهای حل اختلاف صورت می‌گیرد، فرق دارد.

۸- از نظر شروع به قاچاق:

در اینکه شروع به قاچاق جرم است، ولی تخلف گمرکی شروع به جرم ندارد نباید تردید کرد؛ زیرا به‌موجب مندرجات ماده (۴۱) قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ و به صراحت ماده (۲) قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام، شروع به قاچاق جرم است ولی درمورد شروع به تخلف گمرکی در هیچیک از قوانین جزایی و آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی و غیره تصریحی بر شروع به تخلف گمرکی نشده است. از این‌رو، به حکم مفهوم مخالف، عبارت اخیر ماده (۴۱) قانون مجازات اسلامی، مبنی بر اینکه "...

چنانچه اقدامات انجام گرفته جرم باشد" چون در مجموعه قوانین مدون جمهوری اسلامی راجع به شروع به تخلف گمرکی حکمی وجود ندارد، پس تخلفات گمرکی شروع ندارد.

ضمناً با اینکه شرح و تفسیر مقررات مربوط به شروع به جرم علی‌القاعده در بحث حقوق جزای عمومی معمولاً قابل طرح است؛ بنابراین، و نظر به اینکه تدوین‌کنندگان ماده (۴۱) در بیان قاعده کلی و ضابطه تشخیص شروع به جرم و همچنین در تبصره ماده (۲۶۲) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی با تبعیت از نظریه عینی یا سیستم بیرونی، شروع به قاچاق را منوط و موکول به انجام عملیات مادی و خارجی از ناحیه متهم به‌نحوی که بتواند قصد او را برای ارتکاب جرم قاچاق آشکار کند، نموده‌اند.

مثل اینکه راننده وانت نیسانی را که حامل کالا بوده در فرودگاه یا راه غیرمجازی متوقف کرده باشند، و در بازرسی، مأمورین از وسیله نقلیه کالای قاچاق در جاسازی اتومبیل کشف کنند؛ عمل راننده به عنوان شروع به قاچاق مشمول مجازاتهای مقرر در ماده (۲) قانون مجازات مرتکبین قاچاق خواهد بود.

ناگفته نماند، در بعضی از نظامات کیفری به جای تأکید بر رعایت نظریه عینی یا بیرونی که مقنن ایرانی پذیرفته است باتوجه به قصد و هدف مرتکب جرم، نظریه ذهنی یا درونی را برای احراز شروع به جرم در قوانین مدون مورد تأکید قرار داده‌اند. برطبق این نظریه، برای شروع به جرم قاچاق کافی است که دادگاه باتوجه به وضع و حالت درونی و روانی مجرم که کاشف از قصد و تصمیم جازم او بر ارتکاب قاچاق است، متهم را به‌عنوان شروع به قاچاق قابل مجازات بشناسد. اما همان‌گونه که اشاره شد، قانونگذار جمهوری اسلامی ایران برای احراز شروع به جرم در ماده (۴۱) مذکور در فوق، از نظریه عینی و بیرونی پیروی کرده است.

بدیهی است مزیت مهم نظریه عینی و بیرونی این است که براساس آن مرحله تهیه مقدمات جرم از مرحله شروع به عملیات اجرایی قاچاق کاملاً متمایز است و تبعیت از آن به نحو مؤثری حقوق و آزادی کسی که هنوز شروع به اجرای قاچاق نکرده است، حفظ می‌کند؛ ولی در مقابل، با قبول آن به اندازه کافی نمی‌توان منافع و مصالح جامعه را در مقابل مجرمین حرفه‌ای که دارای سوابق کیفری هستند، مورد حمایت قرار داد.

۹ - از نظر مشارکت و معاونت در ارتکاب قاچاق و تخلف گمرکی:

جرم قاچاق و انواع آن که موجب مجازات تعزیری است، ازجمله جرایمی است که وقوع آن ممکن است از طریق مشارکت مباشر با شخص یا اشخاص دیگری به مرحله اجرا گذارده شود. بنابراین، هرگاه کسی عالماً و عامداً با تبانی و مواضعه با شخص یا اشخاص دیگری در ارتکاب جرم قاچاق کالا یا ارز یا اشیا ممنوع‌الصدور یا ممنوع‌الورود با یکدیگر در انجام عملیات اجرایی جرم قاچاق مشارکت نمایند، به‌طوری که قاچاق انجام یافته مستند به عمل مجرمانه همه آنها باشد، اعم از اینکه عمل هر یک از شرکت‌کنندگان به تنهایی برای وقوع قاچاق کافی باشد یا نباشد و یا اثر کار آنها در ارتکاب جرم مساوی باشد یا متفاوت، شریک در جرم قاچاق محسوب می‌شوند و مجازات هر یک از شرکت‌کنندگان مجازات فاعل جرم قاچاق خواهد بود و به‌موجب صریح ماده (۳) قانون مجازات

مرتکبین قاچاق، دادگاه علاوه بر ضبط عین مال هر یک از شرکای جرم قاچاق، آنها را به کیفر حبس مقرر در ماده (۱) قانون مجازات مرتکبین قاچاق (حبس تعزیری تا دو سال) محکوم می‌نماید و درخصوص کیفر جزای نقدی نیز سهم هر یک از شرکا را از کل جزای نقدی مقرر در قانون تعیین نموده و آنان را متضامناً به پرداخت آن محکوم می‌نماید و در صورتی که مال قاچاق از بین رفته باشد بهای آن را از کلیه شرکا متضامناً وصول خواهد نمود.

در حالی که درخصوص تخلفات گمرکی، به صراحت ماده (۴۲) قانون مجازات اسلامی، مشارکت مصداق ندارد، به دلیل اینکه در این ماده که حکم عام و کلی درمورد شرکای جرم است؛ قانونگذار، مشارکت اشخاص بایکدیگر را تنها در یکی از جرایم قابل تعزیر یا مجازاتهای بازدارنده، نظیر قاچاق کالا، جعل اسناد، کلاهبرداری و نظایر آن قابل تحقق اعلام کرده است. یا به سخن دیگر، برای مشارکت در تخلفات گمرکی حکم خاصی در این ماده در سایر قوانین جزایی پیش‌بینی و لحاظ نشده است.

از طرف دیگر، معاونت در ارتکاب قاچاق برطبق ماده (۴۳) قانون مجازات اسلامی قابل تحقق است. بدین‌نحو که هرگاه کسی عالماً و عامداً با مباشر قاچاق در چارچوب عملیات مادی حصری معاونت مذکور در بندهای سه‌گانه ماده مساعدت نماید، به شرط اینکه معاون با مباشر قاچاق وحدت قصد داشته باشد؛ یعنی ضمن آگاهی از نیت و قصد مباشر قاچاق، با وی توافق می‌کند که در ارتکاب قاچاق با مباشر جرم مساعدت نماید. مثل این که کسی برای تسهیل وقوع قاچاق، وسیله نقلیه خود را برای نقل و انتقال کالای قاچاق در اختیار مباشر قاچاق قرار می‌دهد و چنانچه آن وسیله به‌منظور جابجایی قاچاق مورد استفاده قرار گرفته باشد در صورت کشف جرم، صاحب اتومبیل که با علم و اطلاع از قصد مباشر و با توافق با وی وسیله نقلیه خود را برای حمل و نقل قاچاق به اینکار تخصیص داده باشد به‌عنوان معاون در جرم قاچاق قابل تعقیب است؛ اما کیفر چنین معاون جرم قاچاقی به‌موجب عبارت قسمت اخیر ماده (۳) قانون مجازات مرتکبین قاچاق به دلیل عدم دخالت مستقیم معاون در عملیات اجرایی جابجایی قاچاق کالا فقط به کیفر حبس برابر کیفر مباشر قاچاق محکوم خواهد شد. و دیگر به جزای نقدی و بهای مال در صورتی که از بین رفته باشد محکوم نخواهد شد. (۱۷)

درمورد اینکه آیا معاونت در تخلفات گمرکی نیز مانند قاچاق قابل تحقق است یا خیر؟ اضافه می‌نماید که در بررسی عبارات بندهای سه‌گانه ماده (۴۳) قانون مجازات اسلامی ملاحظه می‌شود که قانونگذار در بند اول صریحاً بر معاونت در ارتکاب جرم تأکید کرده و همین‌طور در بند دوم نیز صریحاً هرکسی را که با علم و عمد "وسایل ارتکاب جرم" را تهیه کند ملاک معاونت قرار داده و بالاخره در بند سوم نیز آمده است، هرکس عالماً و عامداً "وقوع جرم را تسهیل کند" مشمول حکم معاونت در جرم قاچاق خواهد بود. همان‌گونه که در بالا توضیح داده شد و بر این اساس، معاونت در تخلفات گمرکی به علت فقدان عنصر قانونی مصداق ندارد.

ادامه دارد

پی‌نوشت‌ها:

- ۱ - برای اطلاع بیشتر در این باره به مندرجات ماده (۳۸) قانون امور گمرکی مراجعه نمایید.
- ۲ - روزنامه ایران، ۱۳۷۴/۱۲/۱۷، ص. ۲.
- ۳ - روزنامه قدس، ۱۳۷۷/۵/۲، ص. ۲.
- ۴ - برای آگاهی بیشتر در این باره به مواد (۱۷) و (۲۶) قانون امور گمرکی و مواد (۳۲) و (۴۳) و (۴۷) آیین نامه قانون امور گمرکی مراجعه فرمایید.
- ۵ - هرگاه نسبت به عدل مال التجاره یا بسته یا صندوقی، ظن قاچاق حاصل شود مأمورین رسمی کشف می توانند آن را مهر نمایند تا در مقصد با حضور مأمورین مربوطه از او معاینه شود مگر آن که صاحب یا حامل مال تفتیش آن را در همان محل تقاضا کند....
- ۶ - در این مورد به مندرجات بندهای "۶" و "۷" ماده (۲۹) قانون امور گمرکی و ماده (۲۷۰) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی مراجعه فرمایید.
- ۷ - ماده (۱): "وارد یا خارج کردن اسلحه و مهمات جنگی و مواد منفجره و محترقه و فشنگ و تفنگ شکاری ممنوع است مگر با اجازه دولت، و چنانچه یک یا چند نفر بدون اجازه یکی از اشیای مذکور را وارد یا خارج کند حسب مورد به مجازاتهای مقرر در این ماده محکوم می شوند."
- ۸ - به موجب ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، مواد مشروحه زیر قاچاق گمرکی محسوب می شود:
به موجب ماده (۵۶۱) قانون مجازات اسلامی، هرگونه اقدام به خارج کردن اموال تاریخی - فرهنگی از کشور هرچند به خارج کردن آن نیانجامد قاچاق محسوب و مرتکب علاوه بر استرداد اموال به حبس از یک تا سه سال و پرداخت جریمه معادل دو برابر قیمت اموال موضوع قاچاق محکوم می گردد.
- ۹ - به موجب ماده (۲) قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباس هایی که استفاده از آنها در ملاءعام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه دار می کند، مجازات تعزیری بدین شرح خواهد بود:
۱ - تذکر و ارشاد، ۲ - توبیخ و سرزنش، ۳ - تهدید، ۴ - تعطیل محل کسب به مدت سه ماه تا شش ماه در مورد فروشنده، و جریمه نقدی از پانصد هزار ریال تا یک میلیون ریال و در مورد واردکننده و تولیدکننده و ده تا بیست ضربه شلاق یا جریمه نقدی از بیست تا دویست هزار ریال درمورد استفاده کننده، ۵ - لغو پروانه کسب درمورد فروشنده و بیست تا چهل ضربه شلاق یا جریمه نقدی از بیست تا دویست هزار ریال درمورد استفاده کننده.
- دادگاه باتوجه به شرایط و حالات مجرم، دفعات و زمان و مکان وقوع جرم و دیگر مقتضیات و مجرم را به یکی از مجازاتهای مذکور محکوم می نماید.
- ۱۰ - به موجب ماده واحده مصوب ۱۳۲۵/۱۱/۱۰، گمرک ایران مکلف است که اتومبیل هایی که به وسیله ایرانیان مقیم خارج به اعتبار پروانه ترانزیت داخلی به کشور وارد شده اند برحسب مورد در موعد مقرر جهت انجام تشریفات ترخیص قطعی به گمرک تحویل یا از کشور اعاده نشده اند چنانچه ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این ماده واحده از کشور خارج نشوند یا جهت انجام تشریفات به گمرک

تحويل نگردد (قاچاق) محسوب و علاوه بر ضبط اتومبیل جرمه متعلقه متضامناً از خریدار و فروشنده نیز وصول نماید.

۱۱ - عمید، حسن، فرهنگ لغات فارسی، چاپ پنجم، انتشارات امیرکبیر، سال ۱۳۶۲، ص ۲۰۶
۱۲ - لنگرودی، دکتر محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، ص ۱۴۲، شماره‌های ۱۱۶۳ و ۱۱۶۵، چاپ دوم، ناشر، گنج دانش بی‌تا.

۱۳ - برای اطلاع بیشتر از تخلفات گمرکی و مصادیق آن به مقررات فصل اول از قسمت ششم آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی اصلاحی از مواد (۲۶۲) الی (۲۷۰) مراجعه فرمایید.

۱۴ - به موجب ماده (۲۷۱) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی، مرتکبین تخلف از مقررات گمرکی که جرمه از آنها دریافت می‌شود، هرگاه نسبت به اصل جرمه یا میزان آن که از طرف رئیس گمرک محل تعیین گردیده اعتراض داشته باشند می‌توانند پس از تودیع یا تأمین آن در گمرک محل، اعتراض نامه خود را با دلایل و مدارک اعتراض به رئیس گمرک محل به منظور ارجاع آن به کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی تسلیم نمایند. رئیس گمرک محل موظف است آن را با پرونده کامل محلی و اظهارنظر و با تأیید اینکه جرمه تودیع یا تأمین شده است ضمن گزارش جامعی به اداره مرکزی با اولین وسیله ارسال دارد. گمرک ایران موضوع را به کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی که تنها مرجع صلاحیت‌دار رسیدگی به این قبیل اختلافات است احاله خواهد نمود.

۱۵ - برای آگاهی بیشتر به قانون مجازات مرتکبین قاچاق سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن و همچنین به قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب سال ۱۳۷۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام مراجعه فرمایند.

۱۶ - در این باره به ماده (۲۷) قانون امور گمرکی و مواد (۲۶۹) و (۲۶۸) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی و نیز ماده واحده اصلاحی ماده (۲۶۲) و تبصره "۲" ماده (۲۶۹) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی مراجعه فرمایید.

۱۷ - ماده (۳) اصلاحی قانون مجازات مرتکبین قاچاق مورخ ۱۳۵۳/۱۲/۲۹.